

Nederlanders, dweep toch niet zo met dat Engels

Subtiliteiten in de taal zijn niet alleen voorbehouden aan het Brits van Downton Abbey.

-

[Rik Smits](#)

[@Rik Smits](#)

Deel dit artikel

•

Dat op universiteiten bijna alleen nog maar Engels wordt gesproken is een contraproductieve wanvertoning. Want Nederlanders kunnen helemaal niet moeiteloos Engels spreken.

‘Als ik met Poetin bel, dan spreek ik Duits met hem. Maar als het erom begint te spannen, als we écht gaan onderhandelen, dan schakel ik over op Engels.’ Wat Poetin daarvan vond, bleef ongewis, maar ook zonder dat was het een verbijsterende uitspraak die premier Rutte op 4 september in Zomergasten deed.

Ik dacht onmiddellijk terug aan een chique bijeenkomst van de PvdA, lang geleden in het Rotterdamse Wereldhandelscentrum, waar voor een zaal vol Nederlanders de toenmalige Duitse bondskanselier Gerhard Schröder zou spreken. De voorzitter, destijds hoofdredacteur van het AD, opende de vergadering met de onsterfelijke woorden: ‘Koet morning, maai neem is Oskah Gharsjeeghun’, waarna hij in het ook toen al gebruikelijke Dungleish het programma doornam en de hoge gast aankondigde. Die nam ‘gerne’ en hoffelijk het woord en hield zijn toespraak zoals de chef aller Duitsers betaamt van A tot Z in het Duits. Daarna werd de bijeenkomst bis zum bitteren Schluss in merendeels tenenkrommend steenkolenengels voortgezet.

Wie was daarmee gebaat? Waarom doen Nederlanders elkaar dat aan? Er zijn veel landen waar Engels naast inheemse talen als algemene voertaal gebruikt wordt, van de Filipijnen tot Nigeria, maar dat zijn stuk voor stuk meertalige veelvolkerenstaten waar Engels, doordat ze eens deel uitmaakten van het Empire, de enige taal is die iedereen wel zo’n beetje kent. Maar zo zit Nederland niet in elkaar. Hier zitten zalen vol mensen die allemaal perfect het Nederlands beheersen tegen elkaar te praten in een taal die geen van hen echt goed spreekt - al denken ze van wel.

In dat misverstand schuilt een deel van het antwoord: er is in Nederland een even misplaatste als diepgewortelde overtuiging ontstaan dat ‘wij’ moeiteloos Engels spreken. Die was er zeker niet altijd, vooroorlogse generaties hadden er nog geen last van. Zij waren na 1945 weliswaar diep onder de indruk van alles wat Amerikaans was, maar vonden Engels gewoon een vreemde taal. Oorlogspremier Pieter Gerbrandy bijvoorbeeld had het er maar moeilijk mee gehad, daar in het verre Londen. Beroemd maar helaas apocrief is de anekdote dat hij op 13 mei 1940 aan de reling van de torpedootjager waarmee hij - toen nog minister - met de rest van de regering naar Londen ontsnapte naast een Britse officier mismoedig in de donkere golven stond te staren, toen de officier zei: ‘Quiet night...’. Waarop de Fries hoofdschuddend antwoordde: ‘Kwajt ’t ook najt.’

Zoiets kunnen we ons nu niet meer voorstellen. De omslag kwam met de babyboomjeugd die zich met behulp van de voornamelijk Engelse en Amerikaanse klanken van het American Forces Network, Radio Luxemburg, Radio Caroline en Radio Veronica tegen hun maffe, provinciale ouders gingen afzetten. Niks [eenzame cowboys](#); rot op met je [knappe postiljon](#) en je [paardenhoofdstel aan de muur](#)! ‘Talking ‘bout my ge-ge-generation’ was waar het - niet geheel ten onrechte - om ging. En dat Engels? Ach, je deed tegenover de ouderen gewoon alsof en praatte elkaar het geloof in elkaars Engels aan, want ‘Time is on my side’ en ‘The times they are a’changing’, nietwaar? Zo zat binnen de kortste keren menige puberale puistenkop heuse Engelse songteksten te pennen, zo van ‘Venus, I’m your fire, at your desire’.

Die hoogmoedige instelling gedroeg zich als een uiterst besmettelijk en hardnekkig virus, dat moeiteloos overging op volgende generaties en de al jaren voortwoekerende Dungleish-pandemie veroorzaakte.

Helemaal niet chill

Het is voor taalpuristen natuurlijk niet leuk, de uitverkoop die sale werd, de kapper die zich een barbershop waant en scholieren die alles chill vinden, maar erg is dat niet. Link wordt het pas als mensen gaan denken dat Engels niet alleen vanzelf gaat, maar ook nog superieur is aan het Nederlands. Als internationale oriëntatie en zelfoverschatting overgaan in romantische verheerlijking.

Dat is bijvoorbeeld oud-FAO directeur Louise Fresco overkomen, die op 6 september in NRC Handelsblad verliefd weer eens de mythe [uitserveerde](#) dat je in het Engels sommige dingen zo veel subtieler en preciezer kunt uitdrukken: 'De taal van Downton Abbey en Yes Minister leert degene wiens moedertaal Nederlands is de subtiliteiten van een maatschappij die berust op expliciete en impliciete ongelijkheid', wat dan tot uiting zou komen in 'grammatica en beleefdheidsvormen'. Hoe komt een erkende slimmerik met een zo indrukwekkende internationale carrière als Fresco daarbij? Dat het volgens haar nogal boerse Nederlands vol met soortgelijke subtiele nuances zit, ontgaat haar, want die kent ze van kind af aan en van haver tot gort; ze zijn zo vanzelfsprekend dat ze er finaal overheen kijkt. Dat - over belangrijke subtiliteiten gesproken - geen Nederlander van Downton Abbey leert hoe je in het Engels een brief of mail gepast aanheft en afsluit, dat 'best wishes' bijvoorbeeld geen 'beste wensen' zijn en dat 'lots of love' geen trouwbelofte inhoudt, is ook iets waar ze aan voorbijgaat.

Fresco deed haar ontboezeming naar aanleiding van de deze week dankzij de opening van het academisch jaar weer opgelaaide discussie over het hoger onderwijs, dat zo langzamerhand voornamelijk in het Engels gegeven wordt. Dat wordt verkocht als een verrijking, maar is in werkelijkheid een contraproductieve wanvertoning, deels om dezelfde reden als bij de bijeenkomst met Schröder, deels omdat de docenten zelf alleen maar janboerenfluitjes-Engels beheersen, iets dat, alle goede wil ten spijt, niet zal veranderen. Daar heb je als student flink last van en je leert er niks goeds van, in tegendeel. Zelfs buitenlandse studenten profiteren niet, die worden er alleen maar door belemmerd in hun pogingen om Nederland en het Nederlands te leren kennen.

Een lingua franca is een lapmiddel, een noodverband waarmee je elkaar zo goed en zo kwaad als het gaat nog kunt bereiken. Dat was allemaal geen punt, vond Karl Dittrich, voorzitter van de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU), 'want Engels is nu eenmaal de lingua franca van de wetenschap.' Tja, dan snapt hij toch echt niet wat een lingua franca is. Dat is een taal die je gebruikt als onderlinge communicatie anders onmogelijk is, zoals het middeleeuws Latijn (waarin er ook vrijzinnig maar wat op los gebreed werd, en dat niet voor niets met de Verlichting de prullenbak inging), het Swahili in Afrika en allerlei contacttalen als het allang verdwenen Scandinavische zeemanstaaltje Russenorsk en Tok Pisin ('talk business'), dat veel gebruikt wordt op het ruim 850 talen tellende eiland Nieuw Guinea. Een lingua franca is een lapmiddel, een noodverband waarmee je elkaar zo goed en zo kwaad als het gaat nog kunt bereiken. Dat is ontzettend nuttig, maar wie een lingua franca tot standaard verheft, doet iedereen tekort.

Dat wij dat Engels zo to the point vinden, komt juist doordat we de nuances en bijbetekenissen van allerlei begrippen in die taal niet kennen. Die zitten in het Nederlands, dat we wel echt beheersen, een treffende formulering juist vaak in de weg. Engels lijkt ons door die gezegende onwetendheid makkelijk, maar er is vaak geen buitenlander die ons kan volgen. Native sprekers van het Engels staan dan ook geregeld verbouwereerd maar een beetje beleefd te blijven tegen zo'n zelfverzekerd raaskallende Hollander.

Alleen buitenlandse onderhandelaars en politici lachen zich in stilte een kriek - Poetin inclusief. Die spreken 'als het erom begint te spannen' hun perfect passende moerstaal en brengen een tolk mee naar de onderhandelingstafel. Dat geeft hun de tijd om na te denken en te overleggen, terwijl die Rutte tegenover ze radeloos zit bijeen te plussen wat hij zoniet nou precies gehoord heeft en een diplomatiek antwoord in het hem ultimately toch vreemde Engels bijeen moet sprokkelen.

Deel dit artikel

•

Lees verder over [Taal](#)
12 september 2016 14:56